

ՄԱՆՐԱՊԱՏՈՒՄ ՀԵՔԻԱԹՆԵՐ

ԿՌՈՒԱԶԱՆ ԿԻՆԸ

Գիւղի մը մէջ էրիկ մը ու կնիկ մը կան եղեր: Այս կինը այնքան շատախօս եւ հայհոյող մէկն է եղեր, որ էրիկը իրապէս իր կեանքէն կը ձանձրանայ եւ միշտ կը դանդաւոր, որ այս տեսակ անտանելի կնկան մը հետ ամուսնացեր է:

Գիշեր ցերեկ տեսող էրիկ-կնկան կռիւէն դրացիներն ալ կը նեղուին եւ խեղճ մարդուն կը թեւադրեն, որ ժամանակի մը համար առտուներն անտառ երթայ եւ իրիկուան տունը դառնայ: Թէ ինքը քիչ մը կը հանդստանայ եւ թերեւս կրնայ ըլլալ, որ կինն ալ իր կռուելու բնատրուածքինը թողու:

Իր դրացիներուն խօսքին անսալով, խեղճ մարդը ամէն առտու կանուխ, ղեռ կնիկը շարժեցած, անտառը կ'երթայ եւ այսպէս երթեւեկութիւնը կը շարունակէ, իրիկուան դառնալով եւ կնկան կռիւին միայն կէսը լսելով:

Օրին մէկը, անտառը սրտած ժամանակ՝ խորունկ փոսի մը կը հանդիպի, որ աւելի հորի մը կը նմանէր: Փոսին մօտենալով քար մը կը նետն անոր մէջ: Քարը վար իյնալուն պէս, հորին յատակէն ձայն մը կու դայ:

— «Եկուր, եկուր», կանչելով:

Մարդը վախէն սարսափահար տուն կը վազէ եւ սրտի բարախումէն չունը կտրած, հեւալով կ'ըսէ:

— Կնիկ, շուտ ըրէ, ինձի քուրճ մը եւ պարան մը տուր, անտառին մէջ հոր մը կայ քանի մը կարաս ոսկիով լեցուն. զիս պարանով հորն իջեցուր կը հանեմ, կը հարստանանք եւ այլեւս կռիւի պէտք չի մնար:

Կինը ոսկիի ձայնը լսելուն պէս էրկանը կ'ըսէ:

— Գնա՛, դու անհարակ մարդուն մէկն ես, չես կրնար ոսկին հանել հորէն, զիս հորը իջեցուր եւ քուրճը լեցնելէս վերջ զիս քաշէ:

Եւ այսպէս՝ էրիկ կնիկ չուանն ու քուրճն աւնելով կ'երթան անտառը եւ հորը կը դանեն:

Նախ քար մը ձղենք հորը, նայինք ստակին ձայնը կրկին պիտի լսուի ըսելով, էրիկը քար մը կը նետէ: Քարը հաղիւ յատակը հասած, իսկոյն միեւնոյն ձայնը կը լսուի:

— Եկուր, եկուր սամ:

Կինը այս ձայնը լսելուն պէս սրտորանօք չուանը մէջքին կը կապէ եւ քուրճը շարակը՝ չուանին ծայրը էրկանը տալով հորին մէջ կը կախուի եւ կը սկսի կամաց կամաց վար իջնել, սակայն չուանին երկարութիւնը կը վերջանայ: էրիկը չուանը թող կու տայ եւ կինը կ'իյնայ հորին մէջ:

Հորին մէջ կռիւ մըն է կը սկսի: Մարդն աղատած ըլլալով կնոջմէն կը թողու, որ կռիւը շարունակուի վարը, իսկ ինք սրտի հանդարտութեամբ տուն կը վերադառնայ:

Ժամանակ մը հանդիստ ու խաղաղ կեանք անցընելէ յետոյ՝ օրին մէկը ինքն իրեն կ'ըսէ թէ երթամ տեսնեմ սա ղեւը ղեւ սօղջ է:

Հորին մօտենալով քար մը կը ձգէ: Կը տեսնէ որ հորին մէջ իրարանցում մը կայ, — սրտաւ, կանչել, հայհոյիլ: Միեւնոյն ատեն դու ձայն մըն ալ կու դայ խորքէն:

— Կ'աղաչեմ, զիս ազատէ սա կնկան ձեռքէն:

Մարդը կը տեսնէ, որ կինը ողջ բլլալէ դատ՝ քովը ուրիշ մարդ մըն ալ կայ, ո՞վ է արդեօք, կը հարցնէ ինքնիրեն, որ կը տառապի իր կնկան ձեռքէն: Գիտնալ ուզելով՝ չուան մը կը կախէ եւ կը պոռայ, որ բռնեն ծայրէն որ գիրենք վեր քաշէ: Մակայն, կ'ըսէ՝ նախապէս հորին մէջ եզոզը թող ելլէ: Եթէ զիս խարէք, հորին կէսը հազիւ հասած նորէն չուանը կը թողում եւ վար կը ձգեմ ձեզ:

Կախելով չուանը կը սկսի վեր քաշել, եւ ի՞նչ տեսնէ զարմանալի. հորէն դուրս կու գայ դեղեցիկ ստողջակաղձ, համակրելի մարդ մը, որ մարդու նմանելով հանդերձ, աւելի կը նմանի պարիկի, ոգիի:

Գիւղացին կը հարցնէ անոր, թէ ո՞վ կայ հորին մէջ: Մարդը կ'ըսէ.

— Հոգի հանող կին մը կայ, այդ կինը վար դալէն ասպին, կեանքս դժոխք մը եղաւ: Երախտապարտ եմ քեզի, զիս աղատեցիր: Այդ աղատելուդ փոխարէն կ'ուզեմ քեզի ծառայութիւն մը ընել:

Այսպէս կինը կը թողուն հորին մէջ եւ կը չեւանան: Բուսական քալելէ յետոյ, այս պարիկ-ճինը դիւղացիին կ'ըսէ.

— Եկուր քաղաք երթանք. ես քաղաքի իշխանին ազնկան մէջ կը մըտնեմ, աղջիկը կը խենթենայ, քաղաքին բոլոր բժիշկները կու դան բան մը չեն կրնար ընել, դուն փողոցին մէջ կը շրջիս «Հիւանդներ կը բժշկեմ, դեւեր կը հանեմ կանչելով...»: Այն ատեն իշխանը քեզ կը կանչէ: Անվախ դնա եւ ուր գածիդ չափ դրամ պահանջէ, սակայն կանխիկ առ. ներս մտիւր սենեակէն, դուռը գոցէ եւ աղջկան քով քեզ մը սպասէ. «ելիւր դնա» ըսելուդ պէս ես կ'ելլեմ կ'երթամ, պայմանաւ սակայն, որ երկրորդ անգամ այդ փորձը չընես, ես ուրիշի քով դացած կ'ըլլամ: Չըլլայ նաեւ որ այս խօսքէս դուրս ելլես, այլապէս քու մէջդ կը մտնեմ:

Այս պայմաններով քաղաք կ'երթան: Դեւը իշխանուհիին մէջ կը մտնէ, իշխանուհին իսկոյն կը խենթենայ: Բոլոր բժիշկները պալատ կը կանչուին, յայց անկարող կ'ըլլան բժշկել աղջիկը:

Այդ միջոցին, գիւղացին դեւին պատուէրին համեմատ՝ փողոցին մէջ «Դեւեր կը հանեմ, ամէն տեսակ հիւանդութիւններ կը բժշկեմ» պոռալով, վար-վեր կը պալատի: Իշխանուհիին հայրը այս լսելուն պէս մարդ կը զրկէ եւ պալատ կը կանչէ զինք: Մարդը, դեւին պատուերին համեմատ, մինակը ազնկան քով կը մտնէ եւ քանի մը անկապ խօսքերէ յետոյ դեւը կ'ելլէ եւ աղջիկը կը բժշկուի:

Մեր գիւղացին զրամը կ'առնէ եւ քաղաքին մէջ հաստատուելով՝ հանդիսառ ու խաղաղ կեանք մը կը սկսի վայելել: Ամբողջ քաղաքին մէջ արդէն իր համբաւը ելած էր իբր «հոգիաւոր դեւ հանող» բժիշկ:

Օրին մէկն ալ մեր դեւը կ'երթայ պալատականի մը տղուն մէջ կը մտնէ, տղան կը դուռտի: Հակառակ նշանաւոր բժիշկներու ֆանքերուն տղան չբժշկուիր: Վերապէս լսելով այս գիւղացիին համբաւը, կու դան դոյն տանելու: Մարդը կը մերժէ.

— Անհնար է որ դամ, կը պնդէ, երդում ըրած եմ այլեւս դեւ չհանել: Ինչիրը կ'երթայ պալատականին: Այս անգամ օտիկաններով կ'երթան

ու բունի կը բերեն: Նորէն կը մերժէ վախճալով, որ եթէ բժշկելու աշխատի՝ դեռն իր մէջ կրնայ մտնել: Այս անգամ պաշտօնականը բարկացած կ'ըսէ.

— Եթէ չհնազանդիս եւ ազուն դեւը չհանես՝ գլուխդ կտրել կու տամ անմիջապէս:

Գիւղացին դիտատուելէն վախճալով ակամայ կը հնազանդի: Կ'երթայ խննթեցած տղուն սենեակը, դուռը կը գոցէ եւ կը սկսի խնդրել դեռէն, որ ելլի: Մէկ ալ յանկարծ, դեռն իր առջեւ կը ցցուի դայրացած, եւ կ'ըսէ.

— Ինչո՞ւ եկար, մոռցա՞ր ըսածս:

— Բարեկամս, կը պատասխանէ գիւղացին, դուն ինձի բարիք ըրիր հարստացուցիր, ես ալ եկայ քեզի բարիք ընելու եւ լուր տալու, թէ քեզի չարչարող այն անխիղճ կինը, ինչպէս եղեր է հորէն դուրս է ելեր եւ ամէն տեղ քեզ կը փնտռէ:

Այս լուրը լսելուն ոչո՞ն դեւը սարսափահար շնորհակալ կ'ըլլայ եւ կ'անհետանայ առանց վայրկեան մը իսկ սպասելու:

Այս կերպով, այս վարպետ գիւղացին թէ՛ դեռէն կ'ազատի եւ թէ իր կռուական կնիկէն:

ՎԱՆՑԻ ԱՆՈՌԱՊԵՏԸ

Թուրքիոյ Սուլթան Մուրատը Խոստապետ մը ունի եղեր Վանցի անու- նով: Սուլթանը շատ կը սիրէ եղեր այս Խոստապետը, որովհետեւ սրամիտ եւ պատրաստարան ըլլալէ դատ աչքի (աչուղ) ալ է եղեր:

Օրին մէկը Վան քաղաքի կռուակալը իր 18-20 տարեկան տղան հետն աննելով Պոլիս կու դայ պաշտօնը հաստատ պահելու համար Վանի մէջ, որովհետեւ այդ քաղաքը շատ կը սիրէ եղեր: Կու դայ Սուլթանէն խնդրելու որ ինքը այդ քաղաքին մէջ մնայուն կերպով հաստատէ: Եւ կը ստիպուի քա- նի մը ամիս մնալ Պոլսոյ մէջ:

Փաշային երիտասարդ տղան շատ սիրահար է եղեր բանաստեղծու- թեան եւ միեւնոյն ատեն ձիերով չափազանց կը հետաքրքրուի եղեր: Օր մը ան Սուլթանին ձիերը տեսնելու համար Խոստը կ'երթայ: Սուլթանին Խոս- տապետը՝ Վանցին, չափազանց համակրութիւն ցոյց կու տայ տղուն, իր ա- շուղութեան տաղանդին հանդէպ ցուցուցած անոր սէրը տեսնելով:

Օրին մէկին ալ Վանցին կ'երթայ եւ իր մօրուքը անմիջապէս տալով կերպա- բանքը փոխուած, փաշային տղուն հետ կը ծանօթանայ ու բարեկամութիւն կը հաստատէ: Իր աչուղի նոր երգերը այնքան հաճելի կ'ըլլան փաշային տը- դուն որ կ'առաջարկէ իրենց ձիերուն հող տանիլ եւ իրենց հետ Վան երթալ: Վանեցուն փնտրածն ալ այդ է եղեր: Ռաբախութեամբ կ'ընդունի եւ միտքին կ'երթան Վան:

Սուլթան Մուրատը օրին մէկը հողին կը սըխմուի եւ կ'ուզէ որ Վանցին իրեն կանչեն: Վանցին կը փնտռեն, չկայ ու չկայ: Շատ մը միջոցներ կը գործածեն, անհնար կ'ըլլայ գտնել, Սուլթանին լուր կու տան թէ Վանցին մէջտեղ չկայ: Սուլթանը կ'ըսէ, «Թողէ՛ք, ես կը գտնեմ»:

Սուլթանը հետեւեալ մուամմէն՝ — հանելուկը դրել տալով բոլոր նա-

Հանդներուն մէջ ցրուելի ու տայ եւ կը խոստանայ լուծողը զբամով վարձատրելէ զսա փաշայութեան աստիճանի հասցնել:

Ահա հանելուկը. «Պիր կիւմիւշտէն գալէ կէօրտիմ, հապս օլմուշ օնտա ապ»: (Արծաթէ բերդ մը տեսայ, ուր ջուրը բանտարկուած էր)

Այս հանելուկը կուսակալները քաղաքներուն մէջ կը ցրուեն ծանուցանելով, թէ զխոցողը փաշայութեան աստիճանին պիտի բարձրանայ: Հաղաբաւորներ կ'աշխատին բայց չեն կրնար լուծել:

Օրին մէկը Վանի վալին տղան կը կանչէ եւ կ'ըսէ.

— Բանաստեղծի տաղանդ ունիս, աշխատիր եւ «մուամմէն» լուծէ. էթէ յաջողիս՝ թէ՛ կը հարստանանք եւ թէ՛ դու փաշայութեան կը բարձրանաս:

Տղան եւ հայրը դիշերը ցերեկին խոսնելով կ'աշխատին բայց ի դուր: Այն ատեն կուսակալին տղան «մուամմէն» թուղթի կտորի մը վրայ գրելով ձեռքին մէջ բանած ամէն տեղ՝ պտտած, կերած, խմած ժամանակ անդամ միշտ կը կրկնէ, յուսալով որ կերպով մը լուծումը միտքը կու դայ: Սակայն յուսախաբ կ'ըլլայ շուտով:

Անդամ մը Վանցին կանչելով կ'ըսէ.

— Գնա ախար, ձիերը պատրաստ, հողիս սխմուած է, որսի երթալ կ'ուզեմ:

Վանցին կու դայ եւ կը սկսի ձիերը մաքրել, խոյ տղան հանելուկի թուղթը ձեռքը՝ բարձր ձայնով կը կրկնէ. «Պիր կիւմիւշտէն գալէ կէօրտիմ, հապս օլմուշ օնտա ապ»:

Վանցին այս լսելուն՝ առանց զործը թողելու կը պատասխանէ. «Աթար չէմսին քօփունը ֆէթէ էքտի անը ախիթապ» (արեւին թնդանօթը նետեց եւ բերդը փճացուց):

Փաշային տղան այս լսելուն պէս կ'ըսէ.

— Վանցի՛, ի՞նչ ըսիր, խնդրեմ կրկնէ:

Վանցին քիչ մը չկամութիւն ցուցնելէ ետք բացատրութիւնը կու տայ: Փաշային տղան խելքէն ելած՝ հօրը քով կը վազէ եւ կ'ըսէ.

— Հայրիկ, հանելուկը լուծեցի:

Կուսակալը անմիջապէս Պոլիս լուր կու տայ Սուլթանին թէ «մուամմէն» լուծեր է: Ասոր վրայ Սուլթանը զինք Պոլիս կը կանչէ:

Փաշան, իր տղան եւ ձիերուն հող տանողը միասին Պոլիս կ'երթան եւ Սուլթանին կը ներկայանան: Սուլթանը փաշային դռնալով կ'ըսէ՝

— Կախաղանէն ազատելու համար շիտակը խօսէ, ես ազէկ գլտեմ, որ լուծողը դուն չես:

Փաշան՝ թաղաւորին սորանալէքէն սարսափահար՝ կ'ըսէ.

— Կը ներէք տէր իմ, ողայ մը ունիմ, որ բանաստեղծութեան սիրահար է, անիկա դտա:

Իսկոյն տղան կանչելի կու տայ եւ կ'ըսէ.

— Երբտասա՛րդ, քու դեղեցկութեանդ կը մեղքանամ եւ չեմ ուղիր զլուրդ վար առնել տալ, շիտակը խօսէ, ո՞վ դտաւ քեզի լուծումը:

Փաշային տղան վախնալով.

— Տէր իմ, ձիուն հող տանող ծառան դաւա ըսելով իր ծառան՝ Վանցին կը ներկայացնէ:

Սուլթանը տեսնելով որ Վանցին մօրուք չունի.

— Անպիտան Վանցի, մօրուքդ ինչ ըրիր, կ'ըսէ:

— Տէր իմ, կ'ըսէ պատրաստորան Վանցին, երկար ատեն երեսիս վը-
րայ պատպուցի օգուտ մը չտեսայ, հիմակ ալ դրպանիս մէջ կը պտտցնեմ
ըսելով՝ դրպանէն մօրուքի մազը կը հանէ եւ Սուլթանին ցոյց կու տայ:

— Մինչեւ հիմակ ուր էիր, կը հարցնէ Սուլթանը:
Վանցին ձեռքը փաշային տղուն երկարելով կ'ըսէ.

Կամքս արգուլամիշ քրաւ
Եւ մաշուեցայ վանի հոգով,
Պարսայ շանը վաքան չ'ըլլար
Պարսեցայ վանը եկայ ստֆով...

Սուլթանին բարկութիւնը իջնելով կը ներէ Վանցիին եւ նորէն ետ իր
պաշտօնին վրայ կը հաստատէ դինք: Վանի փաշային եւ տղուն ճանապարհա-
ճախսը հոգալով կ'ըսէ.

— Հացադործին տրհետը իրեն վերադարձուցի:

ՍՏԱԽՕՍ ՔԱՀԱՆԱՆ

Գիւղի մը մէջ քահանայ մը կար. այս քահանան չափազանց աղքատ էր,
այնչա՛փ աղքատ, որ օրական հացի կարօտը կը քաշէր:

Օրին մէկը երէցկիներն կ'ըսէ թէ օրական հացէ դուրի ենք, գիւղին մէջ
ճուրալու կ'ամչնամ, դործաւորութիւն չեմ կրնար ընել, ամենէն լաւը ան-
ձանօթ քաղաք մը երթամ, կարելի է հոն թեթեւ դործ մը գտնեմ, եւ քիչ մը
դրամ շահելով վերադառնամ: Երիկ կնիկ կը համաձայնին:

Քանի մը օր վերջ քահանան տրեխը ոտքը կը քաշէ, ձեռքը դաւազան
մը՝ դարբնադին տեղ ետդմա մը դրուիւր կը փաթթէ, ասն մէջ գանուած մէկ
հատ հացի ալ տոպրակի մը մէջ գնելով մ'ըջը կը կապէ եւ երէցկիներն մնաս
չարով ըսելէն ետք երեսը կը խաչակնքէ, «Աստուած դու ողորմի» ըսելով
ճամբայ կ'իջնայ:

Արդէն գիւղացիները չտեսնեն՝ կը ստիպուի դիշերը ճամբորդել:
Բաւական քաշելէ վերջ գիւղէն կը հեռանայ: Իր կեանքին մէջ գիւղէն գուրս
չելած եւ նոյն իսկ իրենց մօտերը դտնուող գիւղերուն անձանօթ՝ չգիտեր թէ,
ս'ր ճամբէն պիտի երթայ:

Արդէն վախկոտ մօրոյ՝ դիշերուան մութը սարսափ կ'ազդէ իրեն. յող-
նած, շուարած, սիրար դող՝ մեծ քարի մը կողքին կը նստի եւ իր այս անել
միճակին վրայ կը խորհի: Ծատ չանցած ոյժակորոյս՝ քունէն կը յաղթուի եւ
գիտինը երկննալով կը քնանայ:

Անձանօթ խթանէ մը մղուածի պէս մեր տէրտէրը աչքը կը բանայ, կը
տեսնէ որ լուսնիք է, եւ իր քովն ալ շքեղօրէն հագուած մէկը տեսնելով դար-
ձանահար կը սկսի պոռալ: Մարդը հանդարտօրէն կը մօտենայ քահանային
եւ կ'տպաւնուի թէ վախնալու պատճառ մը չունի, թէ ինքն ալ ճամբորդ
մըն է: Քահանային կը հարցնէ թէ ս'ւր կ'երթայ: Անձանօթին անուշ վար-
ձունքէն հանդարտած, կ'ըսէ թէ կ'ուզէ քաղաք մը երթալ, դործ մը գտնել,
քիչ մը դրամ չինել, որովհետեւ չափազանց աղքատ են:

Այն ատեն մարդը կ'ըսէ իրեն. «Ես ալ քեզի կ'ընկերանամ, ես ալ քու երթալիք քաղաքը պիտի երթամ, քեզի պէս ազգաս մէկն եմ: Եկուր երկուքս ընկեր ըլլանք եւ ինչ որ շահինք կէս կէս բաժնուինք:

Քահանան կամայ-ակամայ կը հաւանի, որոյճետեւ կը վախնայ մարդէն: Անծանօթը կ'ըսէ. թէ հիմա քանի որ ընկեր ենք՝ երկուքիս ունեցածը մէկ ընենք: Հանէ տեսնեմ ի՞նչ ունիս:

Քահանան հացին տողրակը մէջքէն քակելով մէջտեղ կը դնէ եւ կ'ըսէ.

— Ահա իմ սմբողջ ունեցածս, ասկէ դատ բան չունիմ: Մարդը ինքն ալ հաց մը միայն ունենալով երկու հացը մէկ կ'ընէ եւ քահանային կու տայ ըսելով.

— Ուտելիքին դուն հոգ տար:

Բաւական քալելէ վերջ քահանան իր ընկերոջը դառնալով կ'ըսէ թէ ահօթեցանք, քիչ մը հաց ուտենք: Իսկ ընկերը կը պատասխանէ. «Քիչ մը եւս քալենք, քիչ մը անդին ճամբուն վրայ աղբիւր մը կայ, այնտեղ թէ փորերնիս կը կշտացնենք, թէ ջուրը խմելով կը գովանանք եւ թէ կը հանդստանանք:

Կը քալեն ու կը քալեն, ո՛չ աղբիւր կայ եւ ո՛չ ալ ընկերը կանգնելու միտք ունի: Ինքը ճարահատ ու անօթի, կ'ուզէ հնարք մը գտնել եւ երբ քարակոյտի մը կը մօտենան, ընկերոջը կ'ըսէ, թէ ես ստիպուած եմ բնական տէտքի համար այս քարերուն ետեւը անցնիլ:

— Դուն քալէ դնա. հանդստանալէս վերջ ես քեզի կը հասնիմ:

Քահանան քարերուն ետեւ անցածին պէս արտորալով անմիջապէս հացին տողրակը կը քակէ եւ մէկ հատը կ'ուտէ, եւ գրեթէ վազելով ընկերոջը կը հասնի: Քիչ մը երթալէն վերջ կը հասնին աղբիւրին:

— Ասիկա լաւ աղբիւր մըն է, կ'ըսէ ընկերը քահանային, հացերը բեր որ ուտենք, քիչ մը հանդստանանք եւ յոգութիւննիս տանելէ յետոյ, նորէն կը ճամբորդենք:

Եւ այսպէս կը նստին աղբիւրին քով:

Քահանան կը քակէ տողրակը եւ մէջտեղ կը դնէ: Ընկերը տողրակը կը բանայ եւ կը տեսնէ, որ միայն հաց մը կայ: Կը հորցնէ քահանային.

— Ո՛ւր է միւս հացը:

Քահանան կ'ըսէ թէ չեմ դիտեր: Ընկերը կը պնդէ.

— Ինչպէ՞ս չես դիտեր, քանի որ հացերը քովդ էին, շիտակը խօսէ:

Քահանան երեսը խաչակնքելով կ'ըսէ.

— Աստուած վիայ չեմ դիտեր:

— Մի երգուրնար, կը հաւատամ, կ'ըսէ ընկերը:

Մնացած մէկ հացը կը բաժնեն, կ'ուտեն ու ջուրը խմելէ ետքը, ճամբայ կ'ելլեն: Բաւական քալելէ վերջ հետուն քաղաք մը կը տեսնեն ու արագաբայլ երթալով քաղաք կը մտնեն:

Երբ քաղաքին կեդրոնը կը հասնին, կը տեսնեն խառն, մեծ բաղմուձիւն մը՝ որ պալատին առջեւ խոնուած կը խօսի. «Մեղք է, մեղք եղաւ, իշխանին մէկ հատիկ դուստին էր»:

Երկու ընկերները կը մօտենան շորհքով հաղուած մարդու մը ու կը հարցնեն թէ ինչո՞ւ համար հաւաքուած է այս բաղմուձիւնը, եւ թէ ի՞նչ կ'ուզեն ըսել «մեղք է, մեղք է» կրկնելով:

Մարդը կ'ըսէ թէ միւր իշխանը մէկ հատիկ աղջիկ դաւակ մը ունի, այսօր երեք օր է հիւանդութեան մը բնուած է, բոլոր բժիշկները հաւաքուե-

ցան բայց բան մը չկրցան ընել, հիմա ալ լուր ելաւ թէ մեռնելու վրայ է : Այս է հաւաքոյթին պատճառը :

Քահանային ընկերը մարդուն կ'ըսէ, թէ կրնա՞յ իշխանին լուր մը հաս-
ցրնել, ես երկու ժամէն կը բժշկեմ օրիորդը : Մարդը այս լսելուն պէս ստանց
տատանելու կը վազէ պալատ եւ այս լուրը կը հաղորդէ : Անմիջապէս պալա-
տի պաշտօնեաները կը հասնին ու այս անձանօթ մարդը քահանայով միասին
կը բռնեն ու իշխանին կը ներկայացնեն : Իշխանը կը հարցնէ .

— Դժճն ես, որ աղջիկս պիտի բժշկես :

— Այո, տէր իմ, կ'ըսէ քահանային ընկերը, ինքնավստահութեամբ,
պայմանաւ, որ բժշկելէս առաջ հարիւր ոսկի ստանամ :

Իշխանը յօժարութեամբ կ'ընդունի :

Հիմա այս նոր բժիշկը կ'ըսէ թէ օրիորդը առանձին սենեակ մը տարէք,
մաքուր դոյլով մը տաք ջուր, մաքուր կտանիք եւ շատ մաքուր կտոր մը
սպունդ բերէք, ես դուռը ներսէն կը գոցեմ, ամբողջ երկու ժամ մարդ պէտք
չէ որ գոյ սենեակին մօտերը : Ժամանակը լրանալուն՝ եթէ աղջիկը առողջա-
ցած է, ըստ իմ իրօտումիս՝ ձեզի կը վերապարձնեմ : Առողջացած ձեզի յանձ-
նելէս վերջ հարիւր ոսկին կու տաք, ուրիշ հարց ու փորձ չէք ընէր, միայն
իշխանը մեզի արտօնադիր մը կու տայ, թէ մենք վարսեալ բժիշկներ ենք :

Իշխանը այս պայմաններն ալ կ'ընդունի :

Այս անձանօթ բժիշկները կը մտնեն սենեակ եւ դուռը կը դոցեն : Բը-
ժիշկ ընկերը քահանային կ'ըսէ .

— Տէրտէ՛ր, լաւ նայէ ձեռքիս, գործողութիւնը լաւ մը սորվիր, որ
ուրիշ քաղաք մը երթալնուս՝ դուն քաղաքին մէկ կողմէն կը սկսիս, ես ալ
միւս կողմէն, այսպէսով գործը շուտով կը լմացնենք եւ աւելի գրամ կը շա-
հինք : Անգամ մը որ այս իշխանին աղջիկը առողջացնենք՝ մեր համբաւը ամէն
տեղ կը տարածուի՝ ուրեմն ուշազիր եղիր եւ լաւ նայէ, կ'ըսէ ու կը սկսի
գործի :

Աղջիկը պառկեցնելով գրպանէն պղտիկ գմելի մը կը հանէ եւ անոր
փորը ճեղքելով աղիքները դուրս կը քաշէ, լաւ մը կը լուսայ, կը մաքրէ, կը
չորցնէ եւ տեղը լեցնելով կը կարէ : Տասը քսան վայրկեան անցած աղջիկը
աչքը կը բանայ : Բժիշկը կը հարցնէ թէ ինչպէս կը դուստ : Աղջիկը կը պա-
տասխանէ թէ քունէս արթնցածի պէս կը դրամ եւ ինքզինքս շատ առողջ կը
դանեմ :

Բժիշկը, որ մէկ ժամէն գործը լրացուցած էր՝ իր ժամադրութիւնը
լրանալուն կը սպասէ : Իսկ իշխանը աչքը ժամացոյցին վրայ՝ անհամբերու-
թեամբ երկու ժամը լրանալուն կը սպասէր : Լրացածին պէս խկոյն մարդիկ
կը ճամբէ, սրտնք կ'երթան եւ դուռը կը գարնեն : Բժիշկը դուռը կը բանայ,
էկողները ներս կը մտնեն եւ զարմացած կը տեսնեն որ իշխանուհին արթուն
վրայ նստած կը խնդայ :

Ուրախութեան լուրը իշխանին կը հաղորդեն. երկու բժիշկները աղջիկն
հետերնին՝ հօրը կը ներկայանան : Իշխանը չափազանց ուրախանալով հարիւր
ոսկին կը վճարէ եւ արտօնադիրը եւս տալով, մունեալիկ կանչել կու տայ քա-
ղաքին մէջը թէ ով որ հիւանդ անի թող բժիշկին բերէ :

Այդ քաղաքին մէջ շատ մը հիւանդներ առողջացնելէ վերջ ուրիշ քա-
ղաք մը կ'երթան : Հոն հասնելուն՝ բժիշկը քահանային կ'ըսէ .

— Տէրտէ՛ր, հիմա դուն ալ վարժուեցար եւ լաւ մը սորվեցար թէ ինչ-

պէս կը բժշկեմ, ուրեմն այս քաղաքին մէկ կողմէն դու սկսիր եւ միւս կողմէն ես, այս քաղաքէն ալ բուսական դրամ կը հաւաքենք, այսպէսով դորձերնիս շուտ կը վերջացնենք եւ զիւզերնիս կը դառնանք:

Բժիշկը կ'երթայ իրեն ինկած մտաւ, իսկ քահանան իր բաժինին մէջ երեւելի հարուստ մարդու մը հիւանդին քննութեան կը կանչուի: Անոր մէկ հատիկ տղան շատ ծանր հիւանդ էր:

Քահանան շորս ժամէն առողջացնելու պայմանաւ տղան կ'առնէ, կ'երթայ առանձին սենեակ մը, դուռը ներսէն կը կղպէ եւ կը սկսի ինչպէս որ իր ընկերը կ'ընէր՝ նոյնը ընել: Բայց տղան չ'առողջանար, քահանան արիւնքրտինքի մէջ կը տքնի, բայց անօգուտ: Ժամանակը կու գայ կը լրանայ, տէրտէրը դուռը չբանար: Համբերութիւննին հատած տղուն ծնողքն ու բարեկամները դուռը ձեռք կ'առնեն, քահանան կը մերժէ: Ստիպուած սանդուխ կը բերեն եւ պատուհանէն կը տեսնեն, որ տղուն փորը ճեղքուած, աղիքները դուրս թափուած պտուկեր է:

Այս տեսարանէն սարսափահար՝ անմիջապէս ոտիկան կը կանչեն: Ոստիկանները կու գան եւ կ'աշխատին դուռը կոտրել, ամբոխը կը խռնուի: Այս աղմուկին ու իրարանցումին միջոցին բժիշկը վրայ կը հասնի եւ եղբուրթիւնն իմանալով ոստիկանապետին կը մօտենայ եւ կը խնդրէ, որ իրեն բերեն տղան:

Ոստիկանապետը կը համոզուի եւ ժամ մը ժամանակ կու տայ:

Բժիշկը դրան մօտենալով ձայն կու տայ թէ Տէր հայր, ես եմ, դուռը բաց: Տէրտէրը բժիշկին ձայնը առածին պէս դուռը կը բանայ եւ ներս կ'առնէ, կ'իջնայ բժիշկին ոտքն ու կ'աղաչէ.

— Ոտքդ պաղնեմ, դուն գիտես, զիս աղատէ այս փորձանքէն:

— Այս ինչ ըրեր ես տէրտէր, զատդ սխալ ես սորվեր, բայց հոգ մի ընէր, ըսելով դորձողութիւնը իր կարգին կը կատարէ եւ տղան կը սկսի աչքի գալ. կէս ժամ վերջ տղան կ'առողջանայ: Քահանան ուրախութենէն ընկերսը ձեռքը կը համբուրէ եւ կը խնդրէ, որ այլեւս դորձ չտեսնեն հոս եւ զիւզ վերադառնան:

Բժիշկը դուռը կը բանայ, տղան ծնողացը կը յանձնէ, կը վարձատրուի խոշոր դոմարով մը եւ իր ընկերսը հետ քաղաքէն կը հեռանան: Միւս օրը կը հասնին այն տեղը՝ ուր իրարու հանդիպած էին: Բժիշկը քահանային կ'ըսէ թէ եկուր դրամնիս բաժնուինք, դուն քու զիւզդ զնա, ես ալ իմ զիւզս կ'երթամ: Հիմա, դրամները որ քու քովը պահ գրուած են մէջտեղ բեր:

Քահանան դրամը մէջտեղ դնելուն պէս բժիշկը կը սկսի դայն բաժնել: Գումարը երեք հարիւր լիրա կ'ըլլայ: Այն ատեն դրամը երեքի կը բաժնէ, իւրաքանչիւրը 100—ական լիրա. հարիւրը կու տայ տէրտէրին, հարիւրն ալ ինք կ'առնէ, իսկ հարիւրն ալ մէկ հացր ո՞ր կերաւ անոր բաժինն է: Տէրտէրը խաչակնքելով կ'ըսէ.

— Աստուած վկայ ես կերայ:

Բժիշկը սրտնեղած կ'ըսէ.

— Տէրտէ՛ր, Աստուածը վկայ բռնեցիր հացը չաւտելու համար, իսկ հիմա ալ միեւնոյն Աստուածը վկայ կը կանչես ուտելու համար: Այլեւս Աստուծոյ անունն ալ կ'արատաւորես դայն սուտ վկայ կանչելով: Ստախոս մարդ, առ ամբողջ դրամը քեզի թող ըլլայ, միայն թէ Աստուծոյ օմիքը թող տուր ասկէ վերջ, ապա կ'անհետանայ, առանց ետին դառնալու: